

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN YÜKLEME KARMAŞIKLIĞI PUANLARININ DUYGUSAL ZEKÂ VE AKICI ZEKÂ ÇERÇEVESİNDE İNCELENMESİ

THE INVESTIGATIONS UNIVERSITY STUDENTS' ATTRIBUTIONAL COMPLEXITY SCORES IN TERMS OF EMOTIONAL INTELLIGENCE, FLUID INTELLIGENCE

Hamdi KORKMAN*, M. Engin DENİZ**

ÖZET: Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin yüklem karmaşıklığı puanlarının duygusal zekâ ve akıcı zekâ çerçevesinde incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın genel evreni, Afyon Kocatepe Üniversitesi'nin farklı fakültelerinde öğrenim gören 2. ve 4. sınıf öğrencilerinden oluşturulmuştur. Örnekleme alınan toplam öğrenci sayısı, 270 erkek ve 357 kız olmak üzere 627'dir. Yapılan analizler sonucunda, yüklem karmaşıklığı ile duygusal zekâ puanları arasında önem düzeyi yüksek ve pozitif yönde anlamlı ilişkiler gözlenmiştir. Yüklem karmaşıklığı puanları ile akıcı zekâ arasında anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir. Duygusal zekâ puanlarının yüklem karmaşıklığını anlamlı düzeyde yordadığı gözlenmiştir. Akıcı zekâ puanlarının yüklem karmaşıklığını anlamlı düzeyde yordamadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Yüklem Karmaşıklığı, Duygusal Zekâ, Akıcı Zekâ.

ABSTRACT: The aim of this study was to investigate the relationship among university students' attributional complexity (AC) scores and their emotional intelligence (EI) and fluid intelligence (FI) scores. The general scope of study composed of 2nd and 4th grade students who attended from different faculties of Afyon Kocatepe University. A total of 627 university students including 270 males and 357 females took part in the present study. The results showed that the meaningful relationship between AC scores and EI scores. Also, the results didn't indicate that relationship between ACS scores and FI scores. Additionally, the results showed that EI scores predicted to AC scores, significantly. The results showed that FI scores didn't predict to AC scores, significantly.

Keywords: Attributional Complexity, Emotional Intelligence, Fluid Intelligence.

GİRİŞ

Yüklem karmaşıklığı kavramını ilk ortaya atan Fletcher ve ark. (1986), bu kavramı, bir insanın, karşılaştığı olaylar veya diğer insanların davranışları hakkında nedenler bulmak için iki ya da daha fazla nedensel yargı ortaya koyma eğilimi olarak tanımlamıştır. Fletcher ve ark. (1986), yüklem karmaşıklığı düzeyi yüksek olan insanların, gözlemledikleri davranışların nedenlerini içsel ve dışsal etkenlerin karşılıklı etkileşimlerinin bir ürünü olarak değerlendirebildiklerini belirtmiştir.

Literatürde, yüklem karmaşıklığı ile ilgili birçok farklı araştırma görülmektedir. Yurt dışında yapılan çalışmalarda yüklem karmaşıklığının, bilme ihtiyacı ile (Fletcher ve ark., 1986), depresyon düzeyi ile (Weary ve Marsh, 1989; Flett ve Hewitt, 1990; Flett, Pliner ve Blankstein, 1989); yaş ile (Horhota, Blanchard–Fields, 2006; Hess, Osowski ve Leclerc, 2005); bilişsel gelişim aşamaları ve motivasyon ile (Blumberg ve Silvera, 1998); karmaşık açıklama yapma, üstbilis (metacognition) ve bilişsel esneklik ile (Narayanan, 2009); bilgi işleme süreçleri ile (Murphy, 1994); iletişim becerileri ile (Fletcher, Grigg ve Bull, 1988; Fast, Reimer ve Funder 2008); değişimci liderlik (transformational

*Hamdi Korkman (PhD), Afyonkarahisar Z.Hanım Doğum ve Çocuk Hastanesi Psikoloğu hkorkma73@hotmail.com

**Prof. Dr. M. Engin DENİZ, Yıldız Teknik Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Anabilim Dalı, edeniz@yildiz.edu.tr

leadership) ile (Sun ve Anderson, 2012); algı yanılgıları ile (Ask ve Granhag, 2003) ve kişilik tipleri (Fast, Reimer ve Funder, 2008) ile ilgili çalışmaların olduğu görülmektedir.

Türkiye’de ise, Paker (1994), kalıp yargı kullanma ve uçlara kayma ile; Buluş (2000), rasyonel düşünme stili ile; Korkman (2003) kişilik tipleriyle; Arslan (2005), kişiler arası çatışma çözme ve problem çözme yaklaşımları ile yüklem karmaşıklığı arasındaki ilişkiye yönelik çalışmalar yapmışlardır.

Yapılan çalışmalarda, yüklem karmaşıklığı ile ilgili üç önemli husus üzerinde durulmaktadır. Birincisi; başkalarının davranışlarını anlayabilmek, özel bir ilgi gerektirir. Bu nedenle, sosyal ilişkiler konusunda yüklem karmaşıklığı önemli bir rol oynamaktadır. Yüklem karmaşıklığı düzeyi, o kişinin sosyal dünyası hakkında bize bir fikir verebilmektedir. İkincisi; bazı araştırmacılar, yüklem karmaşıklığı ile ilgili olarak, kişilik ve sosyal psikoloji çalışmalarında sıklıkla sorulara dayalı ölçekler kullanılmakta, nadiren ise, doğrudan gözlem yaparak çalışmaktadırlar (Baumeister ve Vohs, 2006; Funder, 2001). İnsanların söyledikleri ile yaptıkları arasında fark olması nedeniyle, sorulara verilen cevapların ne derece güvenilir olduğu tartışmalıdır (Gosling ve ark., 1998). Son olarak, insanların yüklemde bulunurken, daha iyi sosyal bir yargıya varma ve ideal olan cevabı verme eğilimi içinde oldukları görülmektedir. Bu hususlar, yüklem karmaşıklığı konusunda çalışmanın zorluklarıdır (Fast, Reimer ve Funder, 2008).

Yüklem karmaşıklığı ile ilgili çalışmalarda, bu kavramın temelinde, failin sosyal dünyasında ne gibi düşünceler olduğunu kestirebilme, davranışların nedenlerini anlayabilme, içgörü (insight) ve empati yeteneklerinin yattığı görülmektedir (Fast, Reimer ve Funder, 2008). Bu açıdan, yüklem karmaşıklığının duygusal zekâ ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Literatüre bakıldığında, yüklem karmaşıklığı ile duygusal zekâ ilişkisine sadece bir tane araştırma olduğu görülmektedir. Bu çalışmada, Fitness ve Cutris (2005), yüklem karmaşıklığı ile empati, duygusal zekâ ve kişilik tiplerinden deneyime açıklık ve uzlaşılabilirlik arasında anlamlı ilişkiler gözlemiştir.

Duygusal zekâ; bireyin kendisinin duygularını anlayabilme, çevresindeki insanları motive edebilme ve ilişkilerini başarılı bir şekilde yönetebilme yeteneğidir (Petrides ve Furnham, 2000). Başka bir tanımda ise duygusal zekâ; duyguları yönetebilme ve onların bilgisi ile gücünden yararlanma becerisidir (Casper, 2003). Akıcı zekâ ise, bilgiye dayalı olmayan, soyut algılamaya ve çözümlendirmeye bağlı zekâ tipi olarak tanımlanmaktadır (Burgess ve Braver, 2010).

Petrides ve Furnham (2000a’ dan aktaran Deniz, Özer ve Işık, 2013) duygusal zekâyı, “özellik” olarak duygusal zekâ ve “bilgi işleme süreci” olarak duygusal zekâ olmak üzere iki farklı şekilde ele almaktadır. Petrides ve Furnham, zekânın bir yetenek olduğunu kabul ederken, duygusal zekânın kişiliğin temel boyutlarıyla olan güçlü ilişkisinden dolayı duygusal zekâyı bir “özellik-kişisel karakter özelliği” olarak ele almışlardır. Kendi modellerini “duygusal özyeterlik”, Mayer ve Salovey’in, zihinsel yetenek modelini de “duygusal bilişsel yetenek” olarak adlandırmışlardır. Bu duygusal zekâ modeline (kişisel karakter özelliği) göre; duygusal zekâyla ilgili beceriler, gerçekte var olan değil, algılanan becerilerdir ve kişisel beyana dayalı olarak ölçülürler (Petrides ve Furnham, 2001).

Duygusal zekâ ile ilgili araştırmalar incelendiğinde, duygusal zekânın, sosyal beceri, problem çözme, benlik saygısı ve yaşam doyumu ile ilişkili olduğu görülmektedir (Deniz, Öztürk ve Hamarta, 2007; Ergin ve ark., 2013).

Fletcher ve ark. (1986) yüklem karmaşıklığı ile zekâ arasında bir ilişki olmadığını belirtse de bu görüşü desteklemeyen araştırmalar da mevcuttur. Schaller ve ark. (1995), yüklem karmaşıklığı ile akıcı zekâ arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğunu; ayrıca, bilme ihtiyacı ile yüklem karmaşıklığı arasında da pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğunu gözlemiştir.

Bir problemin zorluk derecesi arttıkça yüklem karmaşıklık düzeyi de artmaktadır (Fletcher ve ark., 1992). Arslan (2005), yaptığı çalışmada yüklem karmaşıklığı düzeyi ile problem çözme yaklaşımları arasında anlamlı bir ilişki gözlemiştir. Zekâ ile problem çözme arasında da anlam düzeyi yüksek bir ilişki olduğu defalarca gözlenmiş bir olgudur (Vickers ve ark., 2001; 2004). Buluş

(2000)'un çalışmasında, katılımcıların zekâ ve yetenek düzeyi yükseldikçe yükleme karmaşıklık düzeylerinin de anlamlı bir şekilde yükseldiği görülmüştür. Literatür incelendiğinde, problem çözme becerilerinin hem duygusal zekâ (Mayer ve Salovey, 1990; Ekinci Vural, 2010; Arefnasab, Zare ve Babamahmoodi, 2012, Deniz, 2013) ile hem de akıcı zekâ (Jaeggi ve ark., 2008; Fry ve Hale, 1996; Kail ve Hall, 1999) ilişkili olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, yükleme karmaşıklığının hem duygusal hem de akıcı zekâ ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Bu doğrultuda, araştırmada yükleme karmaşıklığının duygusal zekâ ve akıcı zekâ ile ilişkisi incelenmiştir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı; üniversite öğrencilerindeki yükleme karmaşıklığı puanlarının akıcı zekâ ve duygusal zekâ çerçevesinde incelenmesidir.

Alt Amaçlar

Bu araştırmada incelenen 4 alt amaç aşağıdaki gibidir:

- 1) Öğrencilerin yükleme karmaşıklığı puanları ile duygusal zekâ puanları arasında anlamlı düzeyde ilişki var mıdır?
- 2) Öğrencilerin yükleme karmaşıklığı puanları ile akıcı zekâ puanları arasında anlamlı düzeyde ilişki var mıdır?
- 3) Öğrencilerin duygusal zekâ puanları yükleme karmaşıklığını anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?
- 4) Öğrencilerin akıcı zekâ puanları yükleme karmaşıklığı puanlarını anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?

YÖNTEM

Çalışma Evreni ve Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma evreni, 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Afyon Kocatepe Üniversitesi'nin Fen-Edebiyat Fakültesi (N= 219), Eğitim Fakültesi (N= 131), İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (N=133) ve Sağlık Yüksekokulu'nda (N=144) öğrenim gören öğrencilerden oluşturulmuştur. Araştırmanın çalışma grubu, 270'i erkek ve 357'si kız olmak üzere toplam 627 öğrenciden oluşmaktadır. Uygulama 650 öğrenciye yapılmış, 23 öğrencinin verileri gayri ciddi cevaplama ve boş bırakılma nedeniyle analizlere dahil edilmemiştir.

Veri Toplama Araçları

Yükleme Karmaşıklığı Ölçeği (YKÖ)

Fletcher ve ark. (1986), yükleme karmaşıklık düzeyini ölçebilmek için Yükleme Karmaşıklığı Ölçeği'ni (YKÖ) geliştirmiştir. Yükleme Karmaşıklığı Ölçeği (YKÖ) ile insanların kendileri ve diğer insanlar hakkındaki farklı düşünme biçimlerini, diğer bir anlatımla, bireylerde yükleme şemalarının karmaşıklık düzeyi açısından görülen bireysel farklılıkları ölçmek amacıyla. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışması, Parker (1994) ve Buluş (2000) tarafından yapılmıştır. Bu araştırmada, ölçeğin Parker (1994) tarafından güvenilirlik ve geçerlik çalışması yapılan formu kullanılmıştır.

Maddelere verilen yargısal tepkiler “bana çok ters”(-3), “oldukça ters”(-2), “biraz ters”(-1), “ne uygun ne ters”(0), “biraz uygun”(+1) “oldukça uygun”(+2), “bana çok uygun”(+3) şeklinde sıralanan Likert tipi 7'li bir derecelemeye göre puanlanmaktadır. Ölçeğin toplam puan aralığı -84 ile +84 arasında değişmektedir. Ölçekten yüksek puan almak, yükleme karmaşıklığı düzeyinin yüksek olduğunu ifade eder (Paker, 1994; Buluş, 2000).

Duygusal Zekâ Özellik Ölçeği–Kısa Formu (DZÖÖ-KF)

Petrides ve Furnham'ın (2000a,2001'den aktaran Deniz, Özer ve Işık, 2013) duygusal zekâyı, “kişisel karakter özelliği” olarak kavramsallaştırmalarını temel alarak geliştirdikleri DZÖÖ-KF,

bireyin duygusal yeterlikleriyle ilgili kendini algılama düzeyini belirlemek üzere geliştirilmiş bir ölçektir. DZÖÖ-KF, Petrides ve Furnham tarafından geliştirilmiş, TEIQue'nin kısa bir versiyonu olan TEIQue-SF formuna dayanmaktadır (Petrides ve Furnham, 2003'den aktaran Deniz, Özer ve Işık, 2013). Ölçek Türkçe'ye uyarlanmıştır ve yapılan çalışmalarda ölçeğin Türkçe formunun geçerli ve güvenilir olduğu sonucuna varılmıştır (Deniz, Özer ve Işık, 2013)

Ölçekte duygusal zekânın beş boyutuna (iyi oluş, öz kontrol, duygusallık, sosyallik ve toplam duygusal zekâ) ilişkin toplam 20 madde bulunmaktadır. Her bir alt boyutta 4 madde yer almaktadır. Ölçekte, “kesinlikle katılmıyorum” dan “kesinlikle katılıyorum” a kadar 7'li likert tipi puanlama yapılmaktadır.

Raven Standart Progresif Matrisler Testi (RSPM)

RSPM (Raven, Court ve Raven, 1992, 1993) test kitapçığında toplam 60 madde vardır. Test, her birinde 12'şer madde bulunan 5 set (A, B, C, D ve E) şeklinde düzenlenmiştir. Her maddede, bir kısmı eksik olan problem şekli ve bir tanesi bu eksik kısmı tamamlayan seçenek şekiller vardır. İlk iki sette (A ve B), seçenek şekiller 8'er tanedir. Testin güçlük derecesi, birinci setten beşinci sete doğru ve her set içinde de, ilk maddeden son maddeye doğru artmaktadır. RSPM'de geçerli çözüm ilkesi bakımından her madde izleyen maddeye yol açıcı niteliktedir. Bu nedenle, testin uygulanmasında deneklere, test maddelerinin sırayla çözülmesi yönünde yönerge verilmektedir (Raven, Court ve Raven, 1992).

RSPM için iki puan hesaplanmaktadır: toplam doğru puanı ve testi tamamlama süresi. Toplam doğru puan hesaplanmasında, şeklin eksik parçasının doğru olarak işaretlendiği her maddeye “1” puan verilmektedir. RSPM'in uygulama süresi yaklaşık 60 dakikadır (Karakas, 2004). Karakas, Eski ve Başar (1996), RSPM'nin Türk toplumuna uyarlamasını gerçekleştirmişlerdir. Yapılan çalışmalarda RSPM'in geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu sonucuna varılmıştır (Karakas, 2004).

İşlem

Verileri toplamak amacıyla random olarak belirlenen çalışma grubuna: “Yükleme Karmaşıklığı Ölçeği”, “Raven Standart Progresif Matrisler Testi (RSPM)” ve “Duygusal Zekâ Özellik Ölçeği-Kısa Formu” (DZÖÖ-KF) birlikte uygulanmıştır. Bu ölçekler, sıra etkisini ortadan kaldırmak amacıyla, random olarak, her seferinde değişik sıra ile uygulanmıştır. YKÖ'de, 54 puan ve üzeri, yüksek puan ($32+22 = 54$); 10 puan ve altı ise, düşük puan ($32-22 = 10$) olarak ele alınmıştır (Arslan, 2005). RSPM Toplam doğru sayısı arttıkça, süre puanı ise düştükçe akıcı zekâ puanının yükseldiği kabul edilmiştir. Duygusal zekâ için ise, Duygusal Zekâ Özellik Ölçeği-Kısa Formu'nun (DZÖÖ-KF) toplam puanı ve alt boyutları ele alınmıştır.

Yükleme karmaşıklığı puanları, duygusal zekâ ve akıcı zekâ puanları arasındaki ilişki, Pearson Momentler Çarpım Korelasyonu ile hesaplanmıştır. Duygusal zekâ puanlarının yükleme karmaşıklığını yordama gücü, çoklu doğrusal regresyon analizi ile; akıcı zekâ puanlarının yükleme karmaşıklığını yordama gücü ise, basit doğrusal regresyon analizi ile test edilmiştir. Verilerin analizinde önem düzeyi 0.05 olarak benimsenmiştir. Elde edilen verilerin analizi için SPSS 18.0 paket programı kullanılmıştır.

BULGULAR

1. Yüklem Karmaşıklığı Puanları İle Duygusal Zekâ Puanları Arasındaki İlişki

Yüklem karmaşıklığı puanları ile duygusal zekâ puanları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı, Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı Tekniği ile incelenmiştir. Bu ilişkilerin test edilmesi ile ilgili sonuçlar Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Yükleme Karmaşıklığı Puanları ile Duyusal Zekâ Puanları Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Düzeyleri

		İyi oluş	Özkontrol	Duygusalılık	Sosyallik	DZ Toplam
YKÖ	r	.456***	.351***	.313***	.535***	.655***
Toplam Puanı	p	.000***	.000***	.000***	.000***	.000***
	N	627	627	627	627	627

*** p< .001

Tablo 1 incelendiğinde, yükleme karmaşıklığı puanları ile iyi oluş ($r=.456$), özkontrol ($r=.351$), duygusalılık ($r=.313$), sosyallik ($r=.535$) ve duygusal zekâ toplam ($r=.655$) puanları arasında 0.001 düzeyinde anlamlı ve pozitif bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Buna göre, iyi oluş, özkontrol, duygusalılık, sosyallik ve duygusal zekâ toplam puanları arttıkça YKÖ toplam puanının da arttığı anlaşılmaktadır.

2. Yükleme Karmaşıklığı Puanları İle Akıcı Zekâ Puanları Arasındaki İlişki

Yükleme karmaşıklığı puanları ile akıcı zekâ puanları arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığı, Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı Tekniği ile incelenmiştir. Bu ilişkilerin test edilmesi ile ilgili sonuçlar Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Yükleme Karmaşıklığı Puanları ile Akıcı Zekâ Puanları Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Düzeyleri

		RSPM Toplam Puanı	RSPM Süre Puanı
	r	.075	-.006
YKÖ Toplam Puanı	p	.060	.887
	N	627	627

Tablo 2 incelendiğinde, YKÖ puanları ile RSPM toplam ($r=.075$) ve RSPM süre ($r=-.006$) puanları arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmektedir.

3. Duyusal Zekâ Puanlarının Yükleme Karmaşıklığını Anlamlı Düzeyde Yordamasına Yönelik Elde Edilen Bulgular

İlk olarak, toplam duygusal zekâ puanının, yükleme karmaşıklığını yordama gücü ile ilgili olarak basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. İkinci olarak, DZÖÖ-KF’nun diğer 4 alt boyutunun (iyi oluş, özkontrol, duygusalılık ve sosyallik alt boyutları) yükleme karmaşıklığını yordama gücü çoklu doğrusal regresyon analizi ile incelenmiş ve sonuçlar Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3. Duyusal Zekâ Puanlarının Yükleme Karmaşıklığını Yordama Gücüne Yönelik Yapılan Regresyon Analizi Sonuçları

		R	R ²	β	T	p
YKÖ Toplam Puan	Toplam DZ	.66	.43	1.170	21.668	.000***
YKÖ Toplam Puan	Sosyallik	.54	.29	2.162	7.784	.000***
YKÖ Toplam Puan	İyi oluş	.56	.32	1.053	5.174	.000***

YKÖ Toplam Puan	Duygusalılık	.58	.34	.948	3.569	.000***
YKÖ Toplam Puan	Özkontrol	.59	.35	.889	2.728	.000***

*** $p < .001$

Duygusal zekâ toplam puanının bağımsız değişken olarak analizlere sokulması sonucu, regresyon katsayısı, YKÖ toplam puanı için .66; sosyallik alt boyutu puanlarının bağımsız değişken olarak analizlere sokulması sonucu, YKÖ toplam puanı için .54; iyi oluş puanlarının bağımsız değişken olarak analizlere sokulması sonucu, YKÖ toplam puan için .56; duygusalılık puanlarının bağımsız değişken olarak analizlere sokulması sonucu, YKÖ toplam puan için .58; özkontrol puanlarının bağımsız değişken olarak analizlere sokulması sonucu, YKÖ toplam puan için .59 bulunmuştur. YKÖ toplam puanlarındaki varyansın, % 43 oranında duygusal zekâ toplam puanından kaynaklandığı görülmektedir. Ortaya çıkan $\beta = 1,170$ ve $t = 21.668$ değerleri, duygusal zekânın yükleme karmaşıklığını anlamlı düzeyde yordadığını göstermektedir. YKÖ toplam puandaki varyansın, % 29 düzeyinde sosyallik puanlarından kaynaklandığı bulunmuştur. Ortaya çıkan $\beta = 2.162$ ve $t = 7.784$ değerleri, sosyallik puanlarının yükleme karmaşıklığını anlamlı düzeyde yordadığını göstermektedir. YKÖ toplam puandaki varyansın, % 32, iyi oluş puanlarından kaynaklandığı bulunmuştur. Ortaya çıkan $\beta = 1.053$ ve $t = 5.174$ değerleri, iyi oluş puanlarının yükleme karmaşıklığını anlamlı düzeyde yordadığını göstermektedir. YKÖ toplam puanındaki varyansın, % 34 düzeyinde duygusalılık puanlarından kaynaklandığı bulunmuştur. Ortaya çıkan $\beta = .948$ ve $t = 3.569$ değeri, duygusalılık puanlarının yükleme karmaşıklığını anlamlı düzeyde yordadığını göstermektedir. YKÖ puanlarındaki varyansın, % 35 düzeyinde özkontrol puanlarından kaynaklandığı bulunmuştur. Ortaya çıkan $\beta = .889$ ve $t = 2.728$ değerleri, özkontrol puanlarının yükleme karmaşıklığını anlamlı düzeyde yordadığını göstermektedir.

4. Akıcı Zekâ Puanlarının Yükleme Karmaşıklığını Anlamlı Düzeyde Yordamasına Yönelik Elde Edilen Bulgular

Önce, RSPM toplam doğru puanlarının sonra da RSPM süre puanının yükleme karmaşıklığını yordama gücü basit doğrusal regresyon analizi ile incelenmiş ve sonuçlar Tablo 4'de ve Tablo 5'de verilmiştir.

Tablo 4. RSPM Toplam Doğru Puanının Yükleme Karmaşıklığını Yordama Gücüne Yönelik Yapılan Regresyon Analizi Sonuçları

	R	R ²	β	t	P
RSPM Toplam Puanı	.76	.01	.338	1.881	.060

$p > .05$

Tablo 4'de görüldüğü üzere, RSPM toplam doğru puanının bağımsız değişken olarak analizlere sokulması sonucu, regresyon katsayısı .76 olarak bulunmuştur. YKÖ toplam puandaki varyansın, % 0.01 düzeyinde RSPM toplam doğru puanından kaynaklandığı bulunmuştur. Ortaya çıkan $\beta = .338$ ve $t = 1.881$ değerleri, Akıcı zekânın yükleme karmaşıklığını anlamlı düzeyde yordamadığını göstermektedir.

Tablo 5. Yükleme Karmaşıklığı Puanının RSPM Süre Puanını Açıklama Gücüne Yönelik Yapılan Regresyon Analizi Sonuçları

	R	R ²	β	T	P
RSPM Süre Puanı	.01	.00	-.019	-.143	.887

$p > .05$

Tablo 5’de görüldüğü üzere, RSPM süre puanının bağımsız değişken olarak analizlere sokulması sonucu, regresyon katsayısı ,01 olarak bulunmuştur. YKÖ toplam puandaki varyansın, % 0.0 düzeyinde RSPM süre puanındaki varyanstan kaynaklandığı bulunmuştur. Ortaya çıkan $\beta = -.019$ ve $t = -.143$ değerleri, RSPM süre puanının yükleme karmaşıklığını anlamlı düzeyde yordamadığını göstermektedir

TARTIŞMA

1. Yükleme Karmaşıklığı Puanları İle Duyusal Zekâ Puanları Arasındaki İlişkiye Yönelik Elde Edilen Bulgularla İlgili Tartışma

Mevcut araştırmada, yükleme karmaşıklığı puanları ile duygusal zekâ puanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler gözlenmiştir.

Duyusal zekâsı yüksek olan insanlar, sosyal açıdan dengeli, dışa dönük ve neşeli, korkaklığa ve derin düşünmeye yatkınlığı olmayan kimselerdir. İnsanlara ve davalara bağlanma, sorumluluk alma, etik bir görüşe sahip olma özellikleri dikkat çeker. İlişkilerinde başkalarına karşı sevecen ve ilgilidirler. Kendileriyle, başkalarıyla ve yaşadıkları sosyal dünyayla barışıktırlar. Aynı zamanda, duygusal zekâ düzeyi yüksek olan bireyler, problemlerin çözümünde etkili başa çıkma becerilerine daha fazla sahip olup, duygusal farkındalık ve duyguların kontrolü konusunda daha başarılı olmaktadır (Matthews ve Zeidner, 2000). Yükleme karmaşıklık düzeyi yüksek kişiler, sosyal davranış hakkında daha karmaşık ve spontane cevaplar oluşturabilmektedir. Ayrıca bu kişiler, başkalarının davranışlarını anlayabilmek için motivasyonları ve ilgileri yüksek insanlardır (Fletcher ve ark., 1986). Özellikle nedensel açıklamaları zor bir durumla karşılaşıldığı zaman, daha uzun süre bilgi işleme sürecine girdikleri görülmüştür (Fletcher ve ark., 1992). Bu özellikteki insanlar, dikkatli bir şekilde bilgi işleme için yeterli süre verildiğinde, diğerlerinin tutum ve özelliklerini daha doğru bir şekilde değerlendirmektedirler (Fletcher, Reeder ve Bull, 1990). Bu bağlamda, duygusal zekâ ve yükleme karmaşıklığı düzeyi yüksek olanların özellikleri birbiriyle örtüşmektedir. Dolayısıyla, duygusal zekâ ve yükleme karmaşıklığı arasında ilişki olması akla yatkındır. Bu düşünceden yola çıkarak yapılan mevcut araştırmada, bu düşünceyi destekleyen bulgular elde edilmiştir.

Yükleme karmaşıklığı düzeyi ile duygusal zekâ arasındaki ilişkiye yönelik literatüre bakıldığında bu konu ile ilgili sadece bir tane araştırma olduğu görülmektedir. Bu araştırmada, Fitness ve Curtis (2005) empati, yükleme karmaşıklığı ve kendini kontrol edebilme ile duygusal zekâ arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki, kişiler arası çatışmaya verilen tepki arasında ise negatif yönlü bir ilişki gözlemiştir. Mevcut çalışmada, yükleme karmaşıklığı düzeyi ile duygusal zekâ puanları arasında anlam düzeyi yüksek pozitif bir ilişki gözlenmiştir. Bu bağlamda, elde edilen bu bulgu, Fitness ve Curtis (2005)’in çalışmasıyla uyumludur.

2. Yükleme Karmaşıklığı Puanları İle Akıcı Zekâ Puanları Arasındaki İlişkiye Yönelik Elde Edilen Bulgularla İlgili Tartışma

Bu araştırmada, yükleme karmaşıklığı puanları ile akıcı zekâ puanları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür.

Araştırmalar, yükleme karmaşıklık düzeyi yüksek olanların düşük olanlara göre, iletişim becerileri, bilişsel becerileri ve IQ’larının daha yüksek olduğunu göstermektedir (Fletcher, Grigg ve Bull, 1988). Yükleme karmaşıklığı ile zekâ (IQ) arasındaki ilişkiye yönelik literatüre bakıldığında, bu konuda çok az araştırma olduğu ve bu araştırmalarda farklı bulgular elde edildiği görülmektedir. Fletcher ve ark. (1986) zekâ düzeyi yükseldikçe yükleme karmaşıklığı düzeyinin düşmesi gerektiği yönünde bir beklentilerinin olduğunu ama araştırmalarında anlamlı bir ilişki gözleyemediklerini belirtmişlerdir. Fletcher ve ark. (1986; 1992), yükleme karmaşıklığının akademik başarı ve IQ ile ilişkili olmadığını belirtmektedirler. Schaller ve ark. (1995) ise, yükleme karmaşıklığı ile zekâ arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğunu belirtmektedir. Literatüre bakıldığında, yükleme karmaşıklığı ile problem çözme arasında (Arslan, 2005) ve problem çözme ile akıcı zekâ arasında (Jaeggi ve ark., 2008; Fry ve Hale, 1996; Kail ve Hall, 1999) anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

Bu bulgulara dayanarak, mevcut araştırmada, akıcı zekâ ile yükleme karmaşıklığı düzeyi arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki gözlenebileceği beklenmiştir. Fakat elde edilen bulgular, bu düşünceyi desteklememiştir. Elde edilen bulgular, Fletcher ve ark. (1986;1992)'nin bulgularıyla ise, uyuşmaktadır.

3. Duygusal Zekâ Puanlarının Yükleme Karmaşıklığını Yordama Gücüne Yönelik Elde Edilen Bulgular ile İlgili Tartışma

Bu araştırmada, duygusal zekâ puanlarının bağımsız değişken olarak analizlere sokulması sonucu, duygusal zekânın yükleme karmaşıklığını anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Duygusal zekâ ile ilgili literatüre bakıldığında sosyal beceri ve iletişim becerilerinin duygusal zekâ ile yakından ilişkili olduğu görülmektedir (Boyatzis, Goleman ve Rhee, 1999; Altunbaş, 2002; Schutte ve ark. 2001; Çetinkaya ve Alparslan, 2011). Sosyal becerileri ve iletişim becerileri yüksek olanların yükleme karmaşıklığı düzeyi de yüksek olmaktadır (Fletcher, Grigg ve Bull 1988; Fast, Reimer ve Funder, 2008). Aynı zamanda, yükleme karmaşıklığı yüksek insanların duygusal zekâ düzeyleri de yüksek olmaktadır (Fitness ve Curtis, 2005). Bu bağlamda, araştırmada elde edilen bulgular literatürle uyuşmaktadır.

4. Akıcı Zekâ Puanlarının Yükleme Karmaşıklığını Yordama Gücüne Yönelik Elde Edilen Bulgularla İlgili Tartışma

Bu araştırmada, akıcı zekâ puanlarının bağımsız değişken olarak analizlere sokulması sonucu, akıcı zekânın yükleme karmaşıklığını anlamlı düzeyde yordamadığı görülmüştür. Elde edilen bu bulgu, Fletcher ve ark. (1986)'nin bulgularıyla uyuşurken; Schaller ve ark. (1995)'nin elde ettiği bulgularla uyuşmamaktadır.

Sonuçlar:

Mevcut araştırmada elde edilen bulgular kısaca aşağıdaki gibidir:

- 1) Mevcut araştırmada, yükleme karmaşıklığı puanları ile duygusal zekâ puanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler gözlenmiştir.
- 2) Yükleme karmaşıklığı puanları ile akıcı zekâ puanları arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür.
- 3) Duygusal zekâ puanlarının bağımsız değişken olarak analizlere sokulması sonucu, duygusal zekânın yükleme karmaşıklığını anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür.
- 4) Akıcı zekâ puanlarının bağımsız değişken olarak analizlere sokulması sonucu, akıcı zekânın yükleme karmaşıklığını anlamlı düzeyde yordamadığı görülmüştür.

KAYNAKÇA

Arslan, C. (2005).“Kişilerarası Çatışma Çözme ve Problem Çözme Yaklaşımlarının Yükleme Karmaşıklığı Açısından İncelenmesi”. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Ask, K. & Granhag, P. A. (2003). Individual Determinants of Deception Detection Performance: Need for Closure, Attributional Complexity and Absorption. Göteborg Psychological Reports, 33(1).

Baumeister, R. F., & Vohs, K. D. (2006). Are Personality and Social Psychologists Behaving Themselves? *Dialogue*, 21, 3–7.

Blumberg, S. J. and Silvera, D. H. (1998). Attributional Complexity and Cognitive Development: A Look at the Motivational and Cognitive Requirements for Attribution. *Social Cognition: Vol. 16, No. 2*, pp. 253-266.

Boyatzis, R. E., Goleman, D., & Rhee, K. (1999). Clustering competence in emotional intelligence: Insights from the Emotional Competence Inventory (ECI). In Bar-on, R. & Parker, J. D. (eds.). *Handbook of Emotional Intelligence*. San Francisco: Jossey-Bass.

Buluş, M. (2000) .Öğretmen Adaylarında Yükleme Karmaşıklığı, Düşünme Stilleri ve Bilişsel Tutarlık Tercihinin Bazı Psikososyal Özellikler ve Akademik Başarı Çerçevesinde İncelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü.

Casper, C. (2003). “Duyusal Zekâmızı Doğru Kullanıyor muyuz?” *Executive Excellence*, İstanbul: Rota Yayıncılık, Sayı: 1.

Cattell, R.B. (1963). Theory for fluid and crystallized intelligence: A critical experiment.

Deniz, M. E., Öztürk, A. ve Hamarta, E. (2007). Duyusal Zekânın Yaşam Doyumunu Yordama Gücü, *Uluslararası Duyusal Zekâ ve İletişim Sempozyumu, İZMİR*.

Deniz, M.E., Özer, E. ve Işık, E. (2013). Duyusal Zekâ Özelliği Ölçeği-Kısa Formu (DZÖÖ-KF)-Kısa Formu: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Eğitim ve Bilim*, Cilt 38, Sayı 169, s: 407-419.

Ergin, B., Kaynak, K. B., Pınarcık, Ö., Arslan, E. (2013). Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Duyusal Zekâları ve Yaşam Doyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *Journal of Research in Education and Teaching*, Cilt:2 Sayı:2, 35-42.

Fast, L.A., Reimer, H. M., Funder, D. C. (2008). The Social Behavior and Reputation of the Attributionally Complex. *Journal of Research in Personality*, 42, 208–222.

Fletcher, G. J., Reeder, G. D., & Bull, V. (1990). Bias and accuracy in attitude attribution: The role of attributional complexity. *Journal of Experimental Social Psychology*, 26, 275–288.

Fletcher, G.J.O, Danilovics, P. Fernandez, G. Peterson, D ve Reeder, G.D.(1986). Attributional Complexity: An Individual Differences Measure. *Journal Of Personality and Social Psychology*. Volume 51 No.4, p. 875-884.

Fletcher, G. J. O., Grigg, F. & Bull, V. (1988). The organization and accuracy of personality impressions: Neophytes versus experts in trait attribution. *New Zealand Journal of Psychology*, 17(2), 68-77

- Fletcher, G. J. O., Rosanowski, J., Rhodes, D., & Lange, C. (1992). Accuracy and Speed of Causal Processing: Experts Versus Novices in Social Judgment. *Journal of Experimental Social Psychology*, 28, 320–338.
- Flett, G.L., & Hewitt, P.L. (1990). Clinical depression and attributional complexity. *British Journal of Clinical Psychology*, 29, 339-340.
- Flet, G. L., Pliner, P., & Blankstein, L. R. (1989). Depression and components of attributional complexity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 56, 757-764.
- Funder, D. C. (2001). Personality. *Annual Review of Psychology*, 52, 197–221.
- Gosling, S., John, O. P., Craik, K. H., & Robins, R. W. (1998). Do people know how they behave? Self-reported act frequencies compared with on-line codings by observers. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(5), 1337–1349.
- Hess, T. M., Osowski, N. L., Leclerc, C. M. (2005). Age and Experience Influences on the Complexity of Social Inferences. *Psychology and Aging*, Vol 20(3), 447-459.
- Horhota, M. And Blanchard–Fields, F. (2006). Do Beliefs and Attributional Complexity Influence Age Differences in the Correspondence Bias? *Social Cognition: Vol. 24, 3 Special Issue: Social Cognition and Aging*, pp. 310-337.
- Kail, R., & Hall, L. K. (1999). Sources of developmental change in children's word-problem performance. *Journal of Educational Psychology*, 91, 660–668.
- Karakaş, S. (2004). BİLNOT Bataryası El Kitabı: Nöropsikolojik testler için araştırma ve geliştirme çalışmaları (1. Baskı). Ankara Dizayn Ofset.
- Karakaş, S., Eski, R. ve Başar, E. (1996). Türk Kültürü için standardizasyonu yapılmış nöropsikolojik testler topluluğu: BİLNOT Bataryası. 32. Ulusal Nöroloji Kongresi. Askeri Müze Kültür Sitesi, Harbiye/İstanbul.
- Korkman, H. (2003). Üniversite Öğrencilerinin Kişilik Tipleriyle Atıf Karmaşıklığı Arasındaki İlişkinin Karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Mayer, J.D. & Salovey, P. (1990). Emotional intelligence. *Imagination, Cognition, and Personality*, 9, 185-211.
- Murphy, R. (1994). Attributional complexity: Information search and integration during causal reasoning. *Journal of Research in Personality*, 28, 382–394.
- Narayanan, A. (2009), Resilience, Metacognition and Complexity. *Journal of the Indian Academy of Applied Psychology*, 35, 112-118.
- Petrides, K.V. & Furnham, A. (2000). On the dimensional structure of emotional intelligence. *Personality and Individual Differences* 29, 313–320.
- Petrides, K. V. & Furnham, A. (2001). Trait emotional intelligence: Psychometric investigation with reference to established trait taxonomies. *European Journal of Personality*, 15, 425–448
- Raven, J. C., Court, J. H. & Raven, J. (1983). *Manual for Raven's Progressive Matrices and vocabulary scales*. H. K. Levvis, London.

Raven, J. C., Court, J. H. & Raven, J. (1992). *Manual For Raven's Progressive Matrices and Vocabulary Scales* (section 3). Oxford: Oxford Psychologist Press.

Paker, O. (1994). *Atıf Karmaşıklığı, Uçlara Kayma ve Kalıp Yargı Kullanma Eğilimleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.*, İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Schaller, M., Boyd, C., Yohannes, J. and O'Brien, M. (1995). The Prejudiced Personality Revisited: Personal Need for Structure and Formation of Erroneous Group Stereotypes. *Journal of Personality and Social Psychology*, Vol. 68. No. 3. 544-555.

Sun, P.Y.T. & Anderson, M.H. (2012). The Importance of Attributional Complexity for Transformational Leadership Studies, *Journal of Management Studies*, Vol. 49, Issue 6, pp. 1001-1022.

Vickers, D., Butavicius, M., Lee, M. D., & Medvedev, A. (2001). Human performance on visually presented traveling salesman problems. *Psychological Research*, 65, 34–45.

Vickers, D., Mayo, T., Heitmann, M., Lee, M.D., & Hughes, P. (2004). Intelligence and individual differences on three types of visually presented optimisation problems. *Personality and Individual Differences*, 36, 1059-1071.

Weary, G. & Marsh, K. L. (1989). Severity of depression and sensitivity to social information. Paper presented in a symposium at the meeting of the APA, New Orleans.